

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради
університету
25 серпня 2022 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

_____ 2022 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«УКРАЇНА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВОВОМУ ВИМІРІ»
для підготовки на другому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за заочною формою навчання**

м. Хмельницький
2022

РОЗРОБНИК:

Кандидатка юридичних наук, професорка

Олена ЧЕРНЯК

23 серпня 2022 року

Старша викладачка кафедри, доктор філософії
з права

Алла КІРИК

23 серпня 2022 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та європейського права
23 серпня 2022 року, протокол № 2

Завідувачка кафедри, міжнародного та
європейського права, кандидат юридичних
наук, доцентка

Світлана ЛОЗІНСЬКА

23 серпня 2022 року

Декан юридичного факультету, кандидат
юридичних наук, доцент

Віктор ЗАХАРЧУК

23 серпня 2022 року

Обліковий обсяг – 1,2 ум.др.арк.

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	4
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	4
1.2.	Лекції	4
1.3.	Семінарські заняття	6
1.4.	Самостійна робота студентів	13
1.5.	Індивідуальні завдання	13
1.6.	Підсумковий контроль	14
2.	Схема нарахування балів	15
3.	Рекомендовані джерела	18
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	22

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Особливості геополітичного становища України	19	2	2	-	-	15
2.	Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники	17	2	-	-	-	15
3.	Участь України в діяльності міжнародних організацій.	17	2	-	-	-	15
4.	Україна та ЄС	19	2	2	-	-	15
5.	Особливості відносин Україна-НАТО	19	2	2	-	-	15
6.	Взаємовідносини України з країнами світу	17	2	-	-	-	15
7.	Участь України у миротворчих операціях	12	2	-			10
	Всього годин:	120	14	6	-	-	100

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Особливості геополітичного становища України	2
1.1.	Геополітичне положення України.	
1.2.	Проблеми визначення стратегії зовнішньої політики України після здобуття незалежності.	
1.3.	Геополітичні інтереси сучасної України. Захист національної безпеки України.	
1.4.	Сучасна геостратегія України у світовому геопросторі.	
1.5.	Сучасна геостратегія України у світовому геопросторі.	
2.	Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники.	2
2.1.	Міжнародні відносини як середовище існування української держави.	
2.2.	Україна на міжнародній арені в перші роки незалежності.	
2.3.	Зовнішньополітична діяльність України з моменту проголошення незалежності.	
3.	Участь України в діяльності міжнародних організацій.	2
3.1.	Участь України в міжнародних безпекових організаціях.	
3.2.	Участь України в міжнародних організаціях з захисту прав людини	
3.3.	Участь України в міжнародних економічних організаціях Участь України в міжнародних культурних, освітніх та інших організаціях	

4.	Україна та ЄС.	2
4.1.	Європейська інтеграція як основа демократії та управління в ЄС.	
4.2.	Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.	
4.3.	Східне партнерство ЄС. «Східне партнерство +»: передумови, зміст, наслідки для України. Розвиток політичних та економічних відносин з ЄС з поглибленням програми Східного партнерства ЄС (з 2020 року).	
4.4.	Угода про партнерство та співробітництво. Порядок денний асоціації Україна-ЄС.	
4.5.	Угода про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.	
4.6.	Правові передумови та наслідки подання Україною заявки на членство в ЄС.	
5.	Особливості відносин Україна-НАТО.	2
5.1.	Україна – НАТО. Програма «Партнерство заради миру». «Хартія	
5.2.	про особливе партнерство між Україною та НАТО». Проблема вступу України до НАТО.	
5.3.	НАТО як міжнародна організація безпеки. Основні завдання НАТО в сфері безпеки. Розширення НАТО.	
5.4.	Правові засади співробітництва Україна-НАТО	
5.5.	Види та наслідки співпраці України та НАТО на сучасному етапі	
5.6.	Розширення видів та форм співпраці України та НАТО.	
6.	Взаємовідносини України з країнами світу	2
6.1.	Взаємовідносини з країнами Близького і Середнього Сходу. Відносини з «новими індустріальними країнами» Азії.	
6.2.	Взаємовідносини України з країнами Латинської Америки.	
6.3.	Взаємовідносини України з європейськими країнами.	
6.4.	Взаємовідносини України з США.	
6.5.	Економічні, політичні та інші наслідки воєнних дій на території України для взаємовідносин з росією та Білоруссю.	
7.	Участь України у миротворчих операціях	2
7.1.	Участь України у програмі «Партнерство заради миру».	
7.2.	Миротворчі місії ООН та участь в них України.	
7.3.	Правовий статус учасників(ниць) миротворчих операцій.	
	Усього	14

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Особливості геополітичного становища України

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття геополітики, її методи і функції
- 1.2. Геополітичне положення України.
- 1.3. Проблеми визначення стратегії зовнішньої політики України після здобуття незалежності.
- 1.4. Геополітичні інтереси сучасної України. Захист національної безпеки України.
- 1.5. Сучасна геостратегія України у світовому геопросторі.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: геополітика, геополітичне положення, внутрішня політика, зовнішня політика, міжнародне співробітництво, зовнішня політика України.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Геополітика є одним з найвпливовіших інтелектуальних напрямків ХХІ століття, що визначає характер досліджень в таких областях, як зовнішньополітична та військова стратегія держав, національні інтереси, аналіз і прогнозування локальних і глобальних міжнародних конфліктів

Основним документом, який визначав принципові засади розбудови державотворчих процесів, у тому числі в сфері зовнішньої політики, став Акт проголошення незалежності України, прийнятий 24 серпня 1991 р. Виходячи з цього документу Верховна Рада України 2 липня 1993 р. схвалила "Основні напрямки зовнішньої політики України". В них, зокрема, наголошується, що неодмінною умовою розбудови незалежної Української держави є її активне та повномасштабне входження до світового співтовариства. Торуючи свій шлях у світ, Україна спирається на власні фундаментальні загальнонаціональні інтереси, а саме: стратегічні та геополітичні, пов'язані з національною безпекою України та захистом її політичної незалежності; економічні, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство; регіональні, субрегіональні, локальні.

Зовнішня політика України спрямовується на утвердження й розвиток України як незалежної демократичної держави, на збереження її територіальної цілісності та недоторканності кордонів, на включення національного господарства у світову економічну систему, на поширення в світі образу України як надійного і передбачуваного партнера.

Головною метою зовнішньої політики України є забезпечення її національних інтересів, захист прав та інтересів її громадян за кордоном, створення благо сприятливих умов для соціально-економічного розвитку нашої держави. Україна проводить відкриту, чесну і принципову зовнішню політику, засновану на принципах та нормах міжнародного права.

Семінарське заняття 2.

Тема 3. Участь України в діяльності міжнародних організацій.

Тема 4. Україна та ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Міжнародні організації: поняття, види, функції
- 2.2. Участь України в міжнародних безпекових організаціях
- 2.3. Участь України в міжнародних організаціях з захисту прав людини
- 2.4. Участь України в міжнародних економічних організаціях
- 2.5. Участь України в міжнародних культурних, освітніх та інших організаціях
- 2.6. Європейська інтеграція як основа демократії та управління в ЄС. Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна- ЄС
- 2.7. Східне партнерство ЄС. «Східне партнерство +»: передумови, зміст, наслідки для України. Розвиток політичних та економічних відносин з ЄС з поглибленням програми Східного партнерства ЄС (з 2020 року).
- 2.8. Угода про партнерство та співробітництво. Порядок денний асоціації Україна-ЄС.
- 2.9. Угод про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.
- 2.10. Правова природа та структура Угоди про асоціацію.
- 2.11. Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС.
- 2.12. Правові передумови та наслідки подання Україною заявки на членство в ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародна організація, ООН, МАГАТЕ, Рада Європи, Європейський Союз, Угода про асоціацію, міжнародний договір, міжнародне співробітництво, європейська інтеграція, інституційне забезпечення співробітництва України із Європейським Союзом, адаптація законодавства, Стратегією інтеграції України до ЄС, інституції, органи влади.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Участь України у міжнародних організаціях — складова зовнішньої політики держави. Участь у діяльності цих організацій дає можливості для взаємодії практично з усіма державами світу в межах багатосторонньої дипломатії. Так, Україна є членом ООН (одна з країн-засновників; з 1945) та інших міжнародних організацій.

Перелік міжнародних організацій, учасником яких є Україна.

Загальнополітичні організації. Організація Об'єднаних Націй (1945); Організація з безпеки і співробітництва в Європі (1992); Рада Європи (1995); Центральноевропейська ініціатива (1996); Організація за демократію та економічний розвиток — ГУАМ (2006)

Безпекові та правоохоронні організації. Постійна палата третейського суду (1962); Міжнародна організація кримінальної поліції — Інтерпол (1992); Український науково-технологічний центр (1994); Міжнародний трибунал з морського права (1999); Підготовча Комісія Організації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (2000); Гаазька конференція з міжнародного приватного права (2003); Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (2004, спостерігач).

Економічні, фінансові та промислові організації. Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (1985); Міжнародний валютний фонд (1992); Міжнародний банк реконструкції та розвитку (1992); Всесвітня митна організація (1992); Європейський банк реконструкції та розвитку (1992); Міжнародна фінансова корпорація (1993); Багатостороннє агентство з гарантій інвестицій (1994); Міжнародна рада по зерну (1998); Конференція Енергетичної хартії (1998); Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (1998); Чорноморський банк торгівлі та розвитку (1997); Організація Чорноморського економічного співробітництва (1999); Європейська організація вищих органів фінансового контролю (1999); Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (2003); Міжнародна

асоціація розвитку (2004); Внутрішньо-європейська організація податкових адміністрацій (2006); Світова організація торгівлі (2008); Енергетичне співтовариство (2011)

Гуманітарні організації. Всесвітня організація охорони здоров'я (1948, членство поновлено 1992); Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (195); Міжнародна організація праці (1954); Міжнародна гуманітарна комісія із встановлення фактів (1990); Всесвітня організація охорони здоров'я тварин (1994); Міжнародна організація цивільної оборони (1998., спостерігач); Організація із заборони хімічної зброї (1998); Організація з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану (1999); Міжнародна організація з міграції (2001); Міжнародний центр вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей (2016)

Екологічні організації. Міжнародна морська організація (1994); Європейська та середземноморська організація захисту рослин (1994); Комісія Конвенції про захист Чорного моря від забруднення (1994); Комісія по збереженню морських живих ресурсів Антарктики (1994); Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин (1995); Міжнародна комісія по захисту ріки Дунай Конвенції про співробітництво по охороні та сталому використанню ріки Дунай (2003); Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії (2018)

Метеорологічні організації. Всесвітня метеорологічна організація (1948); Євразійське співробітництво національних метеорологічних установ (1992); Європейська асоціація національних метеорологічних установ (1998, організація-партнер)

Організації транспорту і зв'язку. Всесвітній поштовий союз (1947); Міжнародний союз електрозв'язку (1947); Дунайська комісія (1949); Міжнародна організація мобільного супутникового зв'язку (1979); Міжнародна організація цивільної авіації (1992); Організація співдружності залізниць (1992); Європейська організація супутникового зв'язку (Євтелсат; 1993); Світова асоціація автомобільних магістралей (1995, асоційований член); Міжнародний транспортний форум (1996); Міжнародна організація космічного зв'язку (Інтерсупутник; 1997); Європейська конференція цивільної авіації (1999); Європейська організація з безпеки аеронавігації (Євроконтроль; 2004); Міжурядова організація міжнародних залізничних перевезень (2004)

Інші міжнародні організації. Міжнародне агентство з атомної енергії (1957); Міжнародне бюро виставок (1960); Всесвітня організація інтелектуальної власності (1970); Міжнародна організація стандартизації (1993); Міжнародна електротехнічна комісія (1993); Міжнародна рада військового спорту (1993); Всесвітня туристична організація (1997); Міжнародна гідрографічна організація (1998); Міжнародний орган з морського дна (1999); Міжнародна асоціація з контролю за якістю насіння (2000, асоційований член; 2009, повноправний член); Генеральна конференція з мір та ваги (2002, асоційований член); Міжнародна організація франкофонії (2006, спостерігач); Міжнародна європейська інноваційна науково-технічна програма (2006); Європейська організація ядерних досліджень (2016, асоційований член); Міжнародна організація законодавчої метрології (2021)

Процес розвитку відносин між Україною та європейським союзом умовно можна поділити на декілька етапів.

Перший етап бере свій початок з 1991 р., тобто з моменту прийняття акту проголошення незалежності та визнання України партнером у міжнародних відносинах Європейським Союзом. Проте, на думку багатьох вчених, стартом відносин між незалежною Україною та Європейським Союзом слід вважати саме 1992 р., коли була проведена зустріч між Президентом України Л. Кравчуком і Головою Комісії Європейських Співтовариств Ж. Делором. З того часу відносини між Україною та Європейським союзом почали активно розвиватися. Цей період характеризується обранням Україною європейського шляху розвитку, налагодженням відносин з ЄС, тобто фактично закладанням фундаменту для подальших дій щодо української євроінтеграції.

За цей час Україна підписала Угоду про партнерство та співробітництво з державами-членами ЄС (червень, 1994 р.), вступила до Ради Європи (1995 р.), затвердила план дій в рамках Європейської політики сусідства, підняла питання щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою, стосовно безвізового режиму з ЄС та спільної розбудови кордону Україна – ЄС.

Завершенням цього етапу слід вважати ухвалення Спільної стратегії ЄС щодо України, де відзначався проєвропейський вибір нашої держави, тобто в грудні 1999 р. Можна дійти висновку, що затвердження Стратегії інтеграції України до ЄС позитивно вплинули на розвиток відносин, адже передбачалося створення передумов для набуття Україною статусу члена ЄС.

Другий етап бере свій початок з моменту затвердження Програми інтеграції України до ЄС (вересень, 2000 р.). Програмою були визначені короткострокові (2000—2001), середньострокові (2002—2003) та довгострокові (2004—2007) завдання інтеграції України до ЄС. Серед пріоритетних завдань: гармонізація законодавства відповідно до норм ЄС; набуття членства у Світовій організації торгівлі (СОТ); проведення переговорів щодо зони вільної торгівлі з ЄС; укладання угод про вільну торгівлю з державами ЄС та ін.

Початком третього етапу можна вважати 22 лютого 2014 р. та подальшу ратифікацію Угоди про асоціацію з ЄС. З того часу діє рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України». Також відбулася ратифікація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та було прийнято Розпорядження «Про схвалення рекомендації Ради асоціації між Україною та ЄС про імплементацію Порядку денного асоціації між Україною та ЄС» (№207).

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи.

21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А. Яценюк. Зокрема, підписані Преамбула, Стаття 1, Розділи I «Загальні принципи», II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» і VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди. На Саміті Українською Стороною також була зроблена заява, що зобов'язання України, які випливають зі статті 8 Угоди про асоціацію стосовно ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р. будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України.

27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС була підписана економічна частина Угоди – Розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством», які разом з рештою тексту Угоди становлять єдиний документ.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС.

Українська Сторона передала до депозитарію ратифікаційні грамоти і завершила таким чином всі внутрішньодержавні процедури.

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Передбачена Угодою поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС визначатиме правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС.

Відповідно до статті 486 Угоди з 1 листопада 2014 р. здійснювалося її тимчасове застосування до моменту набрання нею чинності.

1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі.

Підписання Угоди про асоціацію ставить перед Україною нові виклики і вимагає створення та удосконалення цілісного координаційного механізму євроінтеграційної політики у системі виконавчої влади, адже попередній досвід діяльності українського уряду у сфері європейської інтеграції, засвідчив наявність проблем не тільки з виконанням узятих Україною зобов'язань, а і з ефективною організацією цієї діяльності.

Безумовно, органи державної влади України мають забезпечити добросовісне та належне виконання та застосування УА, інших міжнародних договорів у сфері європейської інтеграції відповідно до своїх повноважень та завдань. Проте враховуючи фрагментарні та хаотичні зміни у системі координації євроінтеграційної політики, що мали місце протягом останніх років, існує необхідність уточнення відповідно до діючих законів, у т.ч. з урахуванням положень Угоди про асоціацію, основних повноважень та чіткішого визначення завдань Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України у сфері європейської інтеграції та виконання Угоди. Крім того, подальший розвиток інституційного забезпечення виконання Угоди має здійснюватись виходячи з того, що механізм виконання Угоди є основною частиною інституційного механізму європейської інтеграції в цілому і становить невід'ємну частину та складову загального механізму функціонування органів влади.

Інституційний механізм співробітництва України та Європейського Союзу визначається ст. 460-470 Розділу VII («Інституційні, загальні та прикінцеві положення»), а також окремими статтями інших розділів Угоди про асоціацію. Вказаними нормами запроваджується розгалужена організаційна модель двостороннього співробітництва, яка покликана забезпечити виконання положень Угоди. Зокрема, передбачається, що спільними органами будуть саміти сторін угоди, Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, Платформа громадянського суспільства. Передбачається також можливість заснування будь-якого спеціального комітету чи органу у конкретних сферах, необхідних для виконання цієї Угоди (ч.2 ст.466).

Семінарське заняття 3.

Тема 5. Особливості відносин Україна-НАТО

Тема 6. Взаємовідносини України з країнами світу

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. НАТО як міжнародна організація безпеки.
- 3.2. Основні завдання НАТО в сфері безпеки.
- 3.3. Розширення НАТО.
- 3.4. Правові засади співробітництва Україна-НАТО. Програма «Партнерство заради миру». «Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО». Проблема вступу України до НАТО.
- 3.5. Види та наслідки співпраці України та НАТО на сучасному етапі.
- 3.6. Розширення видів та форм співпраці України та НАТО.
- 3.7. Взаємовідносини з країнами Близького і Середнього Сходу. Відносини з «новими індустріальними країнами» Азії.
- 3.8. Взаємовідносини України з країнами Латинської Америки.
- 3.9. Взаємовідносини України з європейськими країнами.
- 3.10. Взаємовідносини України з США.
- 3.11. Економічні, політичні та інші наслідки воєнних дій на території України для взаємовідносин з росією та Білоруссю.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: НАТО, безпека, співробітництво, план дій, зовнішня політика, двосторонні відносини, міжнародне право.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Відносини між НАТО і Україною постійно розвиваються з самого моменту отримання Україною незалежності в 1991 році. Зважаючи на стратегічну позицію України як моста між

Східною і Західною Європою, відносини між НАТО і Україною мають провідне значення для розбудови миру і стабільності в євроатлантичному регіоні. НАТО і Україна беруть активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру та розв'язанні спільних проблем безпеки.

Офіційні відносини між НАТО і Україною розпочалися у 1991 році, коли Україна приєдналася до Ради північноатлантичної співпраці (яка пізніше була замінена на Раду євроатлантичного партнерства), отримавши незалежність після розпаду Радянського Союзу. В 1994 році Україна стала першою країною — членом Співдружності Незалежних Держав (СНД), яка приєдналась до Партнерства заради миру (ПЗМ). Протягом 90-х років ця країна також продемонструвала своє прагнення взяти участь у забезпеченні євроатлантичної безпеки, надаючи підтримку миротворчим операціям під проводом НАТО на Балканах. 9 липня 1997 року в Мадриді український президент і глави держав і урядів НАТО підписали Хартію про Особливе партнерство між НАТО і Україною. Вона стала офіційною основою для відносин між НАТО і Україною і дала можливість державам НАТО підтвердити свою підтримку суверенітету, незалежності, територіальній цілісності, демократичному розвитку, економічного процвітання і статусу неядерної держави України, а також принципу недоторканності кордонів. Альянс вважає це ключовими чинниками стабільності і безпеки в Центральній і Східній Європі та на континенті загалом.

Розвиток двосторонніх відносин посідає на сучасному етапі важливе місце у системі зовнішньополітичної діяльності України

Розбудова відносин з державами Азії, Африки і Латинської Америки допомагатиме диверсифікувати міжнародні зв'язки України, сприятиме утвердженню економічної незалежності, зміцненню її позиції в світі.

1.4. Самостійна робота студентів

- Написати есе на тему: «Головні здобутки у відносинах між Україною та ЄС».
- Написати есе на тему: «Зовнішньополітичних чинників, що впливали на становлення України як самостійної держави з моменту проголошення незалежності».
- Написати есе на тему: «Україна – НАТО: перспективи взаємовідносин»
- Підготувати таблицю членство України в міжнародних організаціях.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refere* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Теми рефератів-оглядів

1. Особливості геополітичного становища України.
2. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники.
3. Основні принципи, напрями та завдання зовнішньої політики України.
4. Участь України в діяльності міжнародних організацій.
5. Участь України у роботі ООН.
6. Інтеграція України в європейські та євроатлантичні структури.
7. Україна – НАТО. Програма «Партнерство заради миру».
8. Співпраця України з ОБСЄ.
9. Україна – член Ради Європи.
10. Двосторонні відносини з розвинутими країнами.
11. Відносини з державами Центральної та Східної Європи.
12. Взаємовідносини з країнами Близького і Середнього Сходу.
13. Відносини з «новими індустріальними країнами» Азії.
14. Українсько-китайські відносини.
15. Взаємовідносини України з країнами Латинської Америки.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття геополітики, її методи і функції
2. Геополітичне положення України.
3. Проблеми визначення стратегії зовнішньої політики України після здобуття незалежності.
4. Геополітичні інтереси сучасної України. Захист національної безпеки України.
5. Сучасна геостратегія України у світовому геопросторі.
6. Зовнішня політика держави: функції, цілі, засоби.
7. Міжнародні відносини як середовище існування української держави.
8. Зовнішня політика держави в сучасних умовах.
9. Визначальні засади зовнішньої політики України
10. Міжнародні організації: поняття, види, функції
11. Участь України в міжнародних безпекових організаціях
12. Участь України в міжнародних організаціях з захисту прав людини
13. Участь України в міжнародних економічних організаціях
14. Участь України в міжнародних культурних, освітніх та інших організаціях
15. Європейська інтеграція як основа демократії та управління в ЄС.
16. Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна- ЄС
17. Східне партнерство ЄС. «Східне партнерство +»: передумови, зміст, наслідки для України. Розвиток політичних та економічних відносин з ЄС з поглибленням програми Східного партнерства ЄС (з 2020 року).
18. Угода про партнерство та співробітництво. Порядок денний асоціації Україна-ЄС.
19. Угод про асоціацію України та ЄС. Етапи формування, підписання. Ратифікація Угоди про асоціацію.
20. Правова природа та структура Угоди про асоціацію.
21. Інституційне забезпечення інтеграції України та ЄС.
22. Правові передумови та наслідки подання Україною заявки на членство в ЄС
23. НАТО як міжнародна організація безпеки.
24. Основні завдання НАТО в сфері безпеки.

25. Розширення НАТО.
26. Правові засади співробітництва Україна-НАТО. Програма «Партнерство заради миру». «Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО». Проблема вступу України до НАТО.
27. Види та наслідки співпраці України та НАТО на сучасному етапі.
28. Розширення видів та форм співпраці України та НАТО.
29. Взаємовідносини з країнами Близького і Середнього Сходу. Відносини з
30. «новими індустріальними країнами» Азії.
31. Взаємовідносини України з країнами Латинської Америки.
32. Взаємовідносини України з європейськими країнами.
33. Взаємовідносини України з США.
34. Економічні, політичні та інші наслідки воєнних дій на території України
35. для взаємовідносин з росією та Білоруссю.
36. Миротворчі операції: поняття та види
37. Правовий статус учасників(ниць) миротворчих операцій
38. Участь України у миротворчих операціях НАТО. Участь України у програмі «Партнерство заради миру»
39. Миротворчі місії ООН та участь в них України
40. Участь України у миротворчих операціях ОБСЄ

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Поняття геополітики, її методи і функції
2. Участь України в міжнародних безпекових організаціях
3. Взаємовідносини України з країнами Латинської Америки.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

30 балів – за результатами складання семестрового контролю
+
Додаткові бали

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 7 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій						
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Заочна	7	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 3 семінарських занять за заочною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття. Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	7 тем	Номер теми							Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	2	2	1	1	12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8							8
	Усього балів								20

2.5 На семестровий контроль з кожної навчальної дисципліни відводиться 30 балів. Шкала визначення балів за результатами семестрового контролю подана у табл.

Шкала
визначення балів за результатами семестрового контролю

Кількість балів за результатами семестрового контролю	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
27 – 30	високий	Студент правильно, повно та аргументовано розкрив питання, продемонстрував вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал, правильно та аргументовано вирішив завдання практичного характеру, володіє термінологією і викладає матеріал чітко і логічно.
24,5 – 26,5	достатній	Студент достатньо повно розкрив суть питання, володіє термінологією, але назвав не всі риси, ознаки або види явища, процесу, інституту, теорії, категорії, проблеми, не до кінця розкрив зміст понять, допустив деякі неточності, які були виправлені ним при відповідях на додаткові питання і не вплинули на правильне розуміння змісту.
22,5 – 24		Студент у цілому розкрив суть питання, відповідає аргументовано і загалом правильно, володіє термінологією, але назвав не всі теорії, функції, риси явища, інституту, процесу, допустив декілька помилок, які не вплинули на їх правильне розуміння.
20,5 – 22	середній	Студент не до кінця розкрив основний зміст питання, деякі суттєві риси, явища, поняття. Проблеми розкрив частково, допустив певні помилки та неточності, які свідчать про його неповне розуміння сутності питання, в основному володіє термінологією.
18 – 20		Студент не до кінця розкрив зміст питання, не повністю визначив його істотні аспекти: риси, функції, види, форми тощо, допустив помилки принципового характеру, недостатньо володіє термінологією.
10,5 – 17,5	низький	Студент не достатньо розкрив зміст питання, не вміє його аналізувати і не може послідовно і логічно викласти, допустив суттєві помилки, не володіє термінологією.
0 – 10		Студент не розкрив зміст питання, не зумів його аналізувати і послідовно і логічно викласти, допустив хибні думки, не володіє термінологією.

Підсумовування балів за результатами вивчення навчальної дисципліни здійснюється після складання семестрового контролю. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни обчислюється шляхом додавання набраних студентом балів з поточного та семестрового контролю, а також додаткових балів. Семестрова оцінка виставляється у відомості обліку успішності, індивідуальному навчальному плані та заліковій книжці студента, при чому вона не може перевищувати 100 балів.

2.6 У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 34 або менше балів (оцінка F за шкалою ЄКТС) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну в наступному навчальному періоді. У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 35-59 балів (оцінка FX за шкалою ЄКТС) студент має право повторно пройти підсумковий контроль двічі: перший раз – перескладання викладачеві, другий раз – перескладання комісії.

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Особливості геополітичного становища України

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с
2. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації. *Український історичний журнал*. 2011. № 4. С. 55-76.
3. Дністрянський М. С. Геополітика : Навчальний посібник. Львів :ЛНУ імені Івана Франка, 2011. - 436 С.
4. Міжнародні відносини та світова політика : навчальний посібник. О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко та ін. ; за заг. ред. д-ра філ. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 207 с.
5. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь. / за ред. О. М. Майборода. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.
6. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021. 344 с.

Тема 2. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники.

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с
2. Міжнародні відносини і зовнішня політика України : підручник / кол. авт. ; за ред. О. І. Пошедіна К. : НУОУ, 2013. 374 с
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.]. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. 328 с.
4. Міжнародні відносини та світова політика. К.: ВПЦ "Київський університет", 2010. 863 с.
5. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь. / за ред. О. М. Майборода. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.

Тема 3. Участь України в діяльності міжнародних організацій.

1. Алексеева Т. І. Міжнародні організації: Навч. посіб. / Харк. нац. екон. ун-т. Х., 2006. 198 с.
2. Бруз В. С. Роль ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів і в боротьбі проти тероризму : навч. посіб. Київ, славіст, ун-т. Вид. 2-е. К.: Експрес-Поліграф, 2010. 223 с.
3. Козак Ю. Г. Міжнародні організації : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 440 с.
4. Міжнародні організації: навч. посіб. / [О.С.Кучик, І.Р.Сухоवелець, А.Б.Стельмах та ін.]; за ред. О.С.Кучика; М-во освіти і науки України, Львів, нац. ун-т ім. І.Франка, Фак. міжнар. відносин. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Знання, 2007. 749 с.
5. Мокий А.І. Міжнародні організації: Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2016. 280 с.
6. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. Ю.Г.Козака. К.: ЦУЛ, 2016. 344 с.
7. Мокий А. І. Міжнародні організації: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Укоопспілка, Львівська комерційна академія. Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2006. 208 с.

8. Циганкова Т.М., Гордєєва Т.Ф. Міжнародні організації: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни; Київ. нац. екон. ун-т. К., 2003. 183 с.

Тема 4. Україна та ЄС.

1. Бенъ Я. О. Євроатлантична інтеграція України: від хартії про особливе партнерство до основного закону держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 8. С. 141–146.
2. Дахно І. І. Право Європейського союзу : навч. посібник. / За ред. д.е.н., проф. І. І. Дахна. / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 416 с.
3. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління URL: <http://www.eurointegration.com.ua/files/a/2/a2732e1-economic-ied.pdf>
4. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон. 2-ге вид. Київ: Центр учб. літ., 2010. 171 с.
5. Ільїн Р. Р. Євроатлантична інтеграція України як свідомий вибір безпеки вибору. Євроатлантична інтеграція України: свідомий вибір моделі безпеки : зб. наук. ст. за матеріалами III-х Харківських міжнар.-прав. читань, присвячених пам'яті професорів М. В. Яновського і В. С. Семенова, м. Харків, 3 листоп. 2017 р. : у 2 ч. Харків, 2017. Ч. 1. С. 373–376.
6. Калінічева Г. І. Євроінтеграційний поступ України: історіографічний аспект Історико-політичні студії. 2016. № 1. С. 63-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipc_2016_1_8.
7. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі : електронний навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2018. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/>
8. Кротюк С.Ф. Європейська інтеграція: успіхи та проблеми (до 50-річчя підписання Договору про Європейське економічне співтовариство). URL: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/05/krotjuk.htm>
9. Лаба О. В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Лаба ; Нац. акад. внутр. справ України. К., 2005. 21 с.
10. Машталір Х., Леськів С. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа для розбудови громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 163-166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_6_37.
11. Нечипорук, К. О., Щерба Р. І. Угода про асоціацію України та ЄС: процес укладення угоди та його наслідки для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак*. Ужгород : Гельветика, 2018. Вип. 22, №4.3. С. 5–9.
12. Носова Ольга. Угода про асоціацію України та Європейського Союзу: економічні наслідки. *Агора*. 2015. Вип. 15. С. 86–91.
13. Палагнюк Ю. В. Механізми співробітництва між Україною та ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 6. С. 135-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_6_27
14. Палагнюк Ю. В. Політика ЄС щодо України на етапі реалізації Україною євроінтеграційної стратегії. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Державне управління. 2012. Т. 186, Вип. 174. С. 18-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_186_174_5.
15. Палагнюк Ю. Зміст та перспективи політики Східного партнерства як зовнішньополітичної ініціативи ЄС щодо України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 2. С. 13–20.
16. Пелагеша Н. Інтеграція України у європейський соціокультурний простір: стан та перспективи URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November09/01.htm>
17. Петров Р. А. Право Європейського Союзу : Навчальний посібник. К. : Істина, 2017. 384 с.

18. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990
19. Порядок денний асоціації Україна – ЄС як частина підготовки Угоди про асоціацію. Результати громадського моніторингу у 2010-2011 роках / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. : за заг. ред. Ю. Тищенко. К. : Агентство "Україна", 2012. 108 с.
20. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угода, Протокол, Міжнародний документ від 14.06.1994 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
21. Середа Т.М. Порядок денний асоціації Україна – Європейський Союз: імплементація основоположних засад в конституційне законодавство України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. том 7. № 3 (24). С. 88-91.
22. Сірант М.М. Угода про асоціацію: стан і перспективи. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (Львів, 31 жовтня 2017 року). Львів: ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017. С. 35 - 38.
23. Сіренко К. Ю. Євроінтеграційна політика України: позитивні і негативні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: зб. наук. праць. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 2, част. 3. № 22, С. 65-69.
24. Степаненко Н. О., Степаненко В.О. Інтеграція України до Європейського союзу: переваги та недоліки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 62-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_61_9.
25. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу : теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Н. В. Сюр ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. К., 2006. 20 с.
26. Угода про Асоціацію між ЄС та Україною : Короткий посібник з Угоди про Асоціацію URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf.
27. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Ратифікована від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
28. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти : Монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 268 с.
29. Чумаченко О. А. Східне партнерство для України: наближення до ЄС чи підміна перспективи членства URL: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/10/11>.
30. Шіммельфенніг Ф., Зедельмаєр У. Європеїзація Центральної та Східної Європи. К. : Юніверс, 2010. 288 с.
31. Яковюк І. В. Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2009. №3. С. 14–28.

Тема 5. Особливості відносин Україна-НАТО.

1. Відносини Україна – НАТО. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО ДОГОВОРУ 2014. С. 1. URL: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_37750.htm
2. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України / За загальною ред. О. І. Соскіна. К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. 192 с.
3. Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. URL: http://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/NATO_support_UA_2018.pdf
4. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон. 2-ге вид. Київ: Центр учб. літ., 2010. 171 с.

5. Європейська та євроатлантична інтеграція: TRANSITION BOOK 2019 URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-presentation-2019/8.2019/transition-book-final-stisnuto.pdf>
6. Ліпкевич С. Я. Правові аспекти співробітництва України з НАТО. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2008. № 634 : Держава та армія. С. 163–172
7. Партнерство Україна-НАТО: час усвідомлення реалій, потреб і нових підходів. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD131-132_2012_ukr.pdf
8. Світова та європейська інтеграція: навч. посібник. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 340 с.
9. Україна-НАТО: діагностика партнерства. Аналітична записка. URL: <http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Ukrayina-y-NATO-.Diagnostyka-partnerstva.pdf>
10. Юрчак М. 25 років співпраці: фактор НАТО у відносинах України та Європейського Союзу. *Україна–Європа–Світ*. 2016. Вип. 17. С. 50–57

Тема 6. Взаємовідносини України з країнами світу

1. Мошко, А. В. (А. В. Мошко) (2020) Українсько-японські відносини на сучасному етапі. *Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини»* (Вип.5). С. 242-251.
2. Середюк, Н. (2020). Українсько-японські відносини та їхній вплив на розвиток Української держави. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*, (42), 89-98. <https://doi.org/10.31861/mhpi2020.42.89-98>
3. Ткач, О.І. Перспективи співробітництва латиноамериканського регіону в контексті глобальних процесів. *Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2012. Т. 109. С.70 – 73.
4. Трофимчук А. П. Аналіз динаміки зовнішньоторговельного співробітництва між Україною та країнами Східної Азії. *Економічний простір: Збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2015. № 98. С. 44-53.
5. Україна і країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії: підсумки 2020 року та перспективи розвитку : аналіт. доп. / [Гончарук А. З., Дроботюк О. В., Кіктенко В. О. та ін.] ; за заг. ред. О. В. Литвиненка Київ : НІСД, 2021. 45 с.

Тема 7. Участь України у миротворчих операціях

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с
2. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації. *Український історичний журнал*. 2011. № 4. С. 55-76.
3. Дністрянський М. С. Геополітика : Навчальний посібник. Львів :ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 С.
4. Міжнародні відносини та світова політика : навчальний посібник. О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко та ін. ; за заг. ред. д-ра філ. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 207 с.
5. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь. / за ред. О. М. Майборода. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.
6. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021.344 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://mfa.gov.ua/>
2. <http://europa.dovidka.com.ua>
3. <https://op.europa.eu/>
4. <http://rada.gov.ua>.
5. <https://www.kmu.gov.ua/>
6. <http://www.eeas.europa.eu/>
7. <https://eu-ua.org/uryadovyy-ofis-koordinaciyi-yevropeyskoyi-ta-yevroatlantychnoyi-integraciyi>
8. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
9. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2018/07/09/ukraine/>
10. <http://eu-ua-csp.org.ua/what-is-eu-ua-csp/>
11. <https://nato.mfa.gov.ua>
12. <https://www.nato.int>
13. <https://www.un.org/en>